

GREITOJI MADA – IŠŠŪKIS ŽIEDINEI EKONOMIKAI

Alytaus Putinų gimnazija
Vyresnioji geografijos mokytoja
Vilma Cikanavičienė

POREIKIAI

GREITOJI MADA

Anksčiau

- Nuo dizainerio sukurto drabužio eskizo iki pasiuvimo praeidavo maždaug 6 mėnesiai,
- Iki drabužio pasirodymo masinei prekybai parduotuvėse praeidavo dar metai.
- Drabužių apsipirkimas – tai įvykis, kuris nutikdavo kelis kartus per metus.
- Maždaug prieš 60 metų drabužių pirkimo įpročiai ėmė keistis.

Nuolatinė naujų stilių pasiūla labai mažomis kainomis.

Dabar

- Greitosios mados ženklas H&M kiekvienais metais sukuria – nuo 12 iki 16 naujų kolekcijų.
- „Zara“, daugiau nei 20 naujų drabužių kolekcijų per metus.
- 2000-2022 m. drabužių gamyba išaugo dvigubai, o vidutinis drabužių dėvėjimo laikas sutrumpėjo.

1990 m. „greitosios mados“ sąvoką sugalvojo „The New York Times“.

Beveik trečdalis visų įsigytų drabužių dėvimi tik 7 ar 8 kartus ir išmetami, o ne dovanojami.

Kasmet vienas europietis vidutiniškai sunaudoja beveik 26 kg tekstilės gaminių ir išmeta apie 11 kg jų.

Panaudoti drabužiai dažnai eksportuojami už ES ribų, tačiau dažniausiai (87 proc.) deginami arba atsiduria sąvartynuose.

Mažiau nei pusė dėvėtų drabužių surenkama pakartotiniam naudojimui arba perdirbimui, ir tik 1 proc. jų perdirbama į naujus drabužius

Mados industrija per metus sukuria 92 mln. tonų atliekų – apytiksliai tiek svertų 252 „Empire State Building“ dangoraižiai.

Apskaičiuota jog drabužis sąvartyne yra nuo 40 iki 200 metų.

VARTOTOJIŠKA VISUOMENĖ

Vienas sudėtingiausių iššūkių Lietuvai kuriant žiedinę ekonomiką – tekstilės atliekos.

Didžioji dalis nebetinkamų naudoti tekstilės gaminių vis dar išmetama į komunalinių atliekų konteinerius arba paliekama gretai jų.

Tekstilės rūšiavimo centro duomenimis, pakartotiniam naudojimui išrūšiuojama iki 75 proc. tekstilės gaminių, apie 10 proc. perdirbama į šluostas ir iki 15 proc. perduodama energijos gavybai (deginimui).

TEKSTILĖS ATLIEKOS LIETUVOJE

Tekstilės gamybos atliekas naujų gaminių kūrimui panaudoja tik mokyklos, darželiai ar kūrybinės dirbtuvės, todėl tai sudaro tik kelis procentus atliekų tvarkymo.

TEKSTILĒS GAMYBA

Pasaulinē tekstilēs pluošto gamyba išaugo beveik dvigubai:

nuo
58 mln. t
2000 m.

iki
109 mln. t
2020 m.

taip pat prognozuojamas tolesnis augimas iki

145 mln. t
2030 m.

Šaltinis: Europos aplinkos agentūra (EEA); ETC-CE ataskaita 2023/5, 2023 m.

KEY STATISTICS

Environmental Impact of Fast Fashion

TheRoundup.org

SECOND MOST POLLUTING

Industry in the world (after oil)

2.1 Billion Tonnes

of carbon emissions each year.

That's **4%** of the world's total

It takes

2000 GALLONS

of water to make just one pair of jeans

Fashion Industry Causes

20%
GLOBAL WASTE
WATER

35%
MICROPLASTICS
IN OCEANS

Of materials used to make clothing

**END UP IN
LANDFILL**

That's one truckload
EVERY SECOND

Of clothes are
**RECYCLED INTO
NEW GARMENTS**

TheRoundup.org

Sources: UNEP, European Parliament, Ellen MacArthur Foundation, UN, McKinsey

GREITOSIOS MADOS SĄVARTYNAI

Dauguma tekstilės deginimo įrenginių yra Pietų Azijoje arba Afrikoje.

Drabužių krovinius gaunančios šalys nebegali susidoroti su jų kiekiu.

Ganos sostinės Akros pakraštyje esantis sąvartynas.

Čilėje, vakariniame Atakamos dykumos pakraštyje, yra vienas didžiausių Pietų Amerikos neapmuitinamų uostų (*duty-free*).

Milijonai tonų drabužių kasmet atkeliauja iš Europos, Azijos ir Amerikos.

Remiantis Čilės muitinės statistiniais duomenimis, 2022 m. šis skaičius siekė 44 mln.t.

Čilė, Atakamos dykuma

GREITOSIOS MADOS SĄVARTYNAI

Satellite images capture the sight of massive piles of discarded clothes in Chile'. (TMX/SkyFi)

Nuotraukos iš "National Geographic", žurnalo

GREITOSIOS MADOS SĄVARTYNAI

Jungtinės Tautos šį reiškinį vadina „ekstremalia ekologine ir socialine situacija“.

UNI QLO Theory

COMPTOIR DES COTONNIERS

FAST RETAILING

PRINCESSE tam•tam

PLST GU

J BRAND

Bershka ZARA

Stradivarius

ZARA HOME

INDITEX

Massimo Dutti

UTERQÛE

OYSHO lefties

PULL&BEAR

GAP INTERMIX

ATHLETA

HILL CITY/

Gap Inc.

BANANA REPUBLIC

OLD NAVY

JANIE AND JACK

MONKL

COS ARKET

WEEKDAY

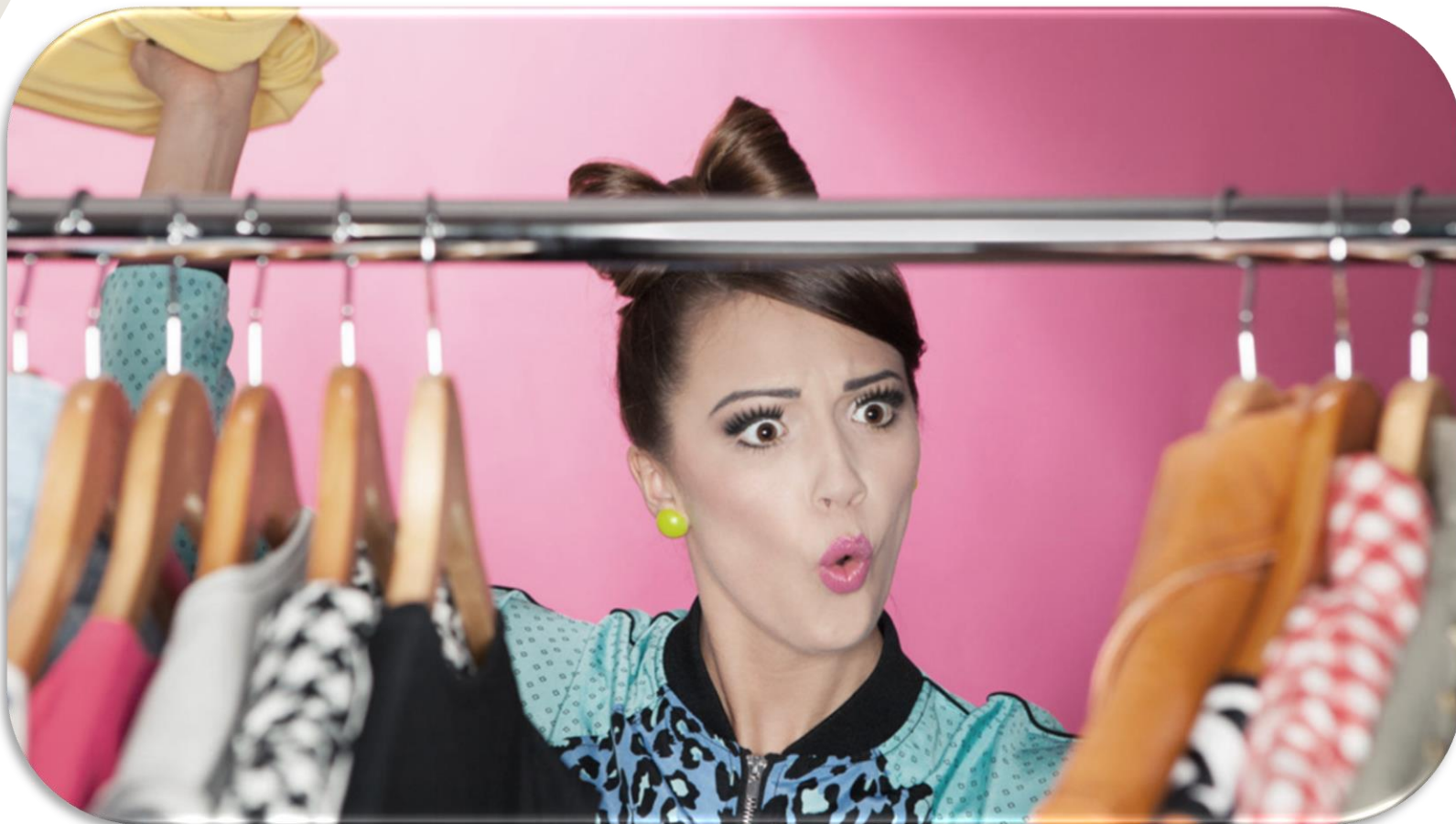
H&M

& other Stories

H&M AFOUND

CHEAP CHIC

KIEK SAVO SPINTOJE TURITE DRABUŽIŲ,
KURIŲ DAR NEI KARTO NEAPSIVILKOTE?

SPRENDIMAI

Norėdama sumažinti poveikį aplinkai ES iki 2050 m. siekia sumažinti tekstilės atliekų kiekius ir didinti tekstilės gaminių gyvavimo ciklą bei skatinti jos perdirbimą.

Vartotojai raginami pirkti mažiau, bet geresnės kokybės drabužių (lėtoji mada).

Skatina produktų gamybą taip, kad būtų lengviau juos pakartotinai naudoti ir perdirbti (žiedinė mada).

Naujos strategijos apima drabužių nuomos verslo modelių kūrimą.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. atskiras tekstilės atliekų surinkimas Lietuvoje taps privalomas.

GREITOSIOS MADOS

Privalumai

- ✓ Patogumas ir įvairovė.
- ✓ Prieinama kaina.
- ✓ Kuriamos darbo vietos.
- ✓ Šalių BVP augimas.
- ✓ Pragyvenimo šaltinis.

Trūkumai

- *Poveikis gamtinei aplinkai.*
- *Darbo sąlygos.*
- *Žema drabužių kokybė.*
- *Plagijavimas.*
- *Vartotojiškos kultūros skatinimas.*

KĄ GALIME PADARYTI KIEKVIENAS?

Kurį vaizdą norite matyti pabudę ryte?

TEMOS NAGRINĖJIMO KRYPTYS PAMOKOSE

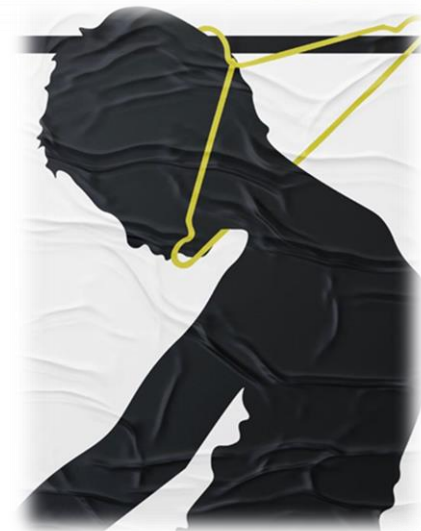
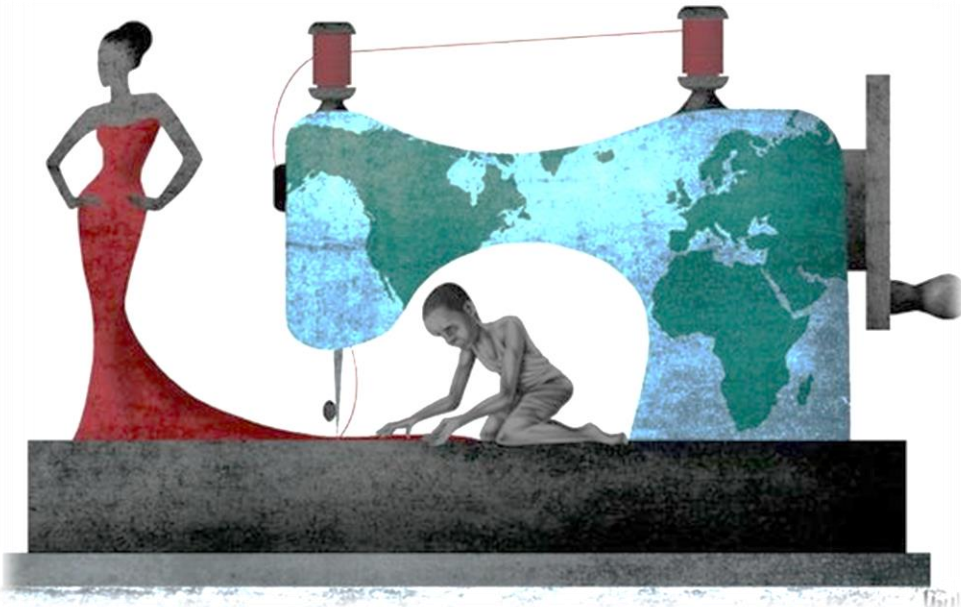

- tvarus vartojimas ir gamyba,
- efektyvus išteklių naudojimas,
- technologiniai pokyčiai,
- mažėjanti tarša bei atliekos.

Temos nagrinėjimo kryptys

1. Darbo sąlygos tekstilės gamyklose, vaikų darbas.

Filmas „Tikroji mados kaina“
(The True Cost)

Temos nagrinėjimo kryptis

Išteklių naudojimas.

Oro tarša.

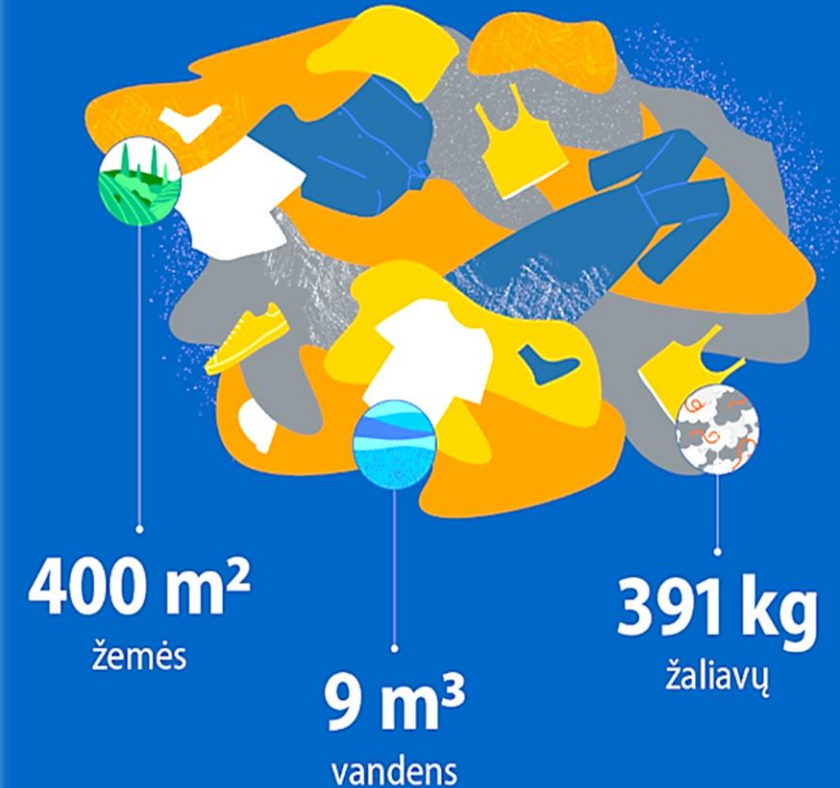
Tekstilės sektorius 2020 m. buvo trečias pagal vandens išteklių ir žemės naudojimą.

Apskaičiuota, kad mados pramonė atsakinga už 10 proc. viso pasaulio anglies dioksido išmetimo į aplinką – daugiau nei tarptautiniai skrydžiai ir jūrų laivyba kartu sudėjus.

Apskaičiuota, kad vieniems medvilniniams marškinėliams pasiūti reikia 2700 litrų gėlo vandens – jo užtektų vieno žmogaus geriamojo vandens poreikiams patenkinti pustrėčių metų.

2020 m. tekstilės suvartojimas, tenkantis vidutiniškai vienam ES gyventojui, pareikalavo:

ir išmetė į aplinką apie **270 kg** anglies dioksido

Temos nagrinėjimo kryptis

Vandens tarša

- Apskaičiuota, kad tekstilės gamyba atsakinga už 20 proc. pasaulio švaraus vandens užteršimą dažymo ir kitais gamyboje naudojamais produktais.
- Pražūtingas poveikis vietos žmonėms, gyvūnams ir ekosistemoms, kuriose veikia fabrikai.

Temos nagrinėjimo kryptis

Vandens tarša

- Sintetinių drabužių skalbimas sąlygoja 35 proc. pirminių mikroplastikų patekimą į aplinką.
- Vienas poliesterio drabužių skalbimas gali išskirti 700 tūkst. mikroplastiko pluoštų, kurie gali patekti į maisto grandinę.
- Dėl sintetinių gaminių skalbimo vandenynų dugne susikaupė daugiau kaip 14 mln. tonų mikroplastiko.

Informacijos šaltiniai

- <https://www.pinterest.com/pin/535154368229323906/>
- <https://www.pinterest.com/pin/603482418824148365/>
- <https://www.pinterest.com/pin/462181980522448508/>
- <https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Darnaus%20vystymosi%20tiksl%C5%B3%20rekomendacij%C5%B3%20rinkinys%281%29.pdf>
- <https://www.europarl.europa.eu/news/lt/headlines/society/20201208STO93327/tekstiles-gamybos-ir-atlieku-poveikis-aplinkai-infografikas>
- https://www.youtube.com/watch?v=bB3kuuBPVys&ab_channel=ABCNewsIn-depth (Tekstilės atliekų sąvartynai Vakarų Afrikoje)
- https://www.youtube.com/watch?v=8Jbqup_MYjc&ab_channel=BloombergQuicktake (Gana, Akra)
- https://www.youtube.com/watch?v=uyHgY2O_fY&ab_channel=BBCNews
- https://www.youtube.com/watch?v=5-0zHqYGnlo&ab_channel=ENDEVR (Filmas „Tikroji mados kaina“)
- https://www.youtube.com/watch?v=7i0QMnz4ExY&ab_channel=BBCNews (tekstilės perdirbimo gamykla Italijoje)
- <https://www.britannica.com/event/Triangle-shirtwaist-factory-fire> (gaisras „prakaito dirbtuvėse“ Niujorke)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Rana_Plaza_collapse (Drabužių gamyklos pastato griūtis Bangladeše)
- Free PPT Templates: Allppt.com
- https://www.youtube.com/watch?v=MHNdQgelUh-4&ab_channel=BBCNews
- <https://earthyroute.com/blogs/slow-fashion-series/4-places-where-our-clothes-end-up-when-they-are-discarded>
- https://www.youtube.com/watch?v=aCPEww3sZbs&ab_channel=CBSMornings (drabužių sąvartynas Ganoje)
- <https://www.nationalgeographic.com/environment/article/chile-fashion-pollution>